

Putinile kingiti dinosauruste jooki

“Vostoki järv, vanus üle miljoni aasta, sügavus 3769,3 meetrit. Kuupäev 5.12.11, Antarktis” – sellise sildiga purgike jõudis hiljuti Vladimir Putini lauale.

Ain Kallis

Venemaa loodusressursside minister Juri Trutnev asetas 10. veebruaril peaminister Vladimir Putini ette kollaka vedelikuga purgikese, millel oli silt “Vostoki järv, vanus üle miljoni aasta, sügavus 3769,3 meetrit. Kuupäev 5.12.11, Antarktis”. Putin küsis, kas Trutnev on seda vett ka maitsnud. Eitava vastuse järel naljatles peaminister: “Aga oleks olnud ju põnev – jõid Trutnev ja dinosaurust!”

Järved igavese jää maal?

Paljusid ajakirjanikke hakkas aga huvitama purgi sildil olev kuupäev. Ametlikult oli ju teatatud, et Vene teaduse suursaavutus – veeproovi võtmine Vostoki järvest – leidis aset hoopis kaks kuud hiljem.

Arvatavasti oligi tegu lihtsalt trükiveaga, sest puurimistöid Antarktises alustati seekord alles 2. jaanuaril.

Jäägu siiski kuupäevaga nagu on, sest hoopis põnevam oli lugu veevõtu proovi endaga – et kas see ikkagi pärineb 3769,3 meetri sügavuselt Vostoki järvest?

Geograafiat õppinud inimene teab, et polaarjaam Vostok asub maakera kõige karmima kliimaga paigas, kus ka suvel valitseb -30° pakane, 1983. aasta 21. juulil mõõdeti seal õhutemperatuuriks uskumatu $-89,2^{\circ}$. Mis järvest saaks siis veel juttu olla?

Tuleb aga välja, et nelja kilomeetri sügavusel asub kuue Peipsi suurune järv. Jäämassi tohutu surve ja geotermaalne soojus hoiavad seal vee vedelas olekus (kuigi -3° juures). Muide, jääaluseid järvi on Antarktise mandril üle 140!

See, et Vostoki jaama all asub suur järv, avastati geofüüsikaliste meetodite abil pea nelikümmend aastat tagasi, selleni jõudmine osutus aga üllaskeks ülesandeks. Et mitte reostada unikaalset veekogu (külmumise vältimiseks kasutati petrooleumi ja freoone), tuli muuta puurimismeetodeid ja -tehnikat jne.

Äsjast järveni jõudmist nimetati seepärast võrdseks eduka Marsi-ekspeditsiooniga.

Ainult et segadust oli veeprooviga mitu päeva. Kas see oli ikka “päris” järvest või lihtsalt külmunud vanem vesi? Igatahes pidi Vene ilmteenistuse ülem Aleksander Frolov kolm päeva hiljem tegema ametliku avalduse, et lükata ümber “mitmesuguseid fantastilisi ja pseudoteaduslikke jutte selle sündmuse ümber”. Ta loetles üles kõik ajaloolise veeproovi võtmise juures olnud isikud ja videomaterjalid, mainides samuti ära, et oli palju vastaseid, kes viitasid võimalikule järvereostusele. Uus proov võetakse alles 2012. aasta detsembris, seekord robotiga (sondiga). Ja et alles too läheb põhjalikumale uurimisele.

Igasuguseid jutte liigub

Proovi puhtus on kahtlemata ülioluline, sest järves võivad elutseda haruldased mikroorganismid, isegi

sellised, mida võiks kosmoses leida, näiteks Jupiteri kuu Europa hüpoteetilises jääaluses ookeanis. Ekspeditsiooni ülem Valeri Lukin kinnitas:

“... sealne vesi liigub, sisaldab hapnikku, peale selle on mikroorganisme leitud jääpuuri südamikust.”

On juba meenutatud ka, et 1943. aastal olevat admiral Karl Dönitz teatanud, et Saksamaal on Antarktikas loodud vallutamatu kindlus Adolf Hitleri tarvis. Ja seda, et sõja lõpul viidi natside salaarhiivid lõunapoolusele ning Hitleri maised jäänused allveelaev U-977ga Vostoki järve äärde, ootamaks kloonimist kauges tulevikus.